

УДК 336:67

JEL Classification: C40, E20, L60

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.287413>**Тульчинська С. О.**докторка економічних наук, професорка,
завідувачка кафедри економіки і підприємництва

ORCID ID: 0000-0002-1409-3848

Погребняк А. Ю.

кандидатка економічних наук, доцентка

ORCID ID: 0000-0003-2421-476X

Крашевська Т. О.

студентка

ORCID ID: 0009-0007-6192-8856

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Tulchynska Svitlana, Pohrebniak Anna, Krashevskaya Tetiana

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ДЕТЕРМІНАНТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

DETERMINANTS OF THE EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE'S OPERATIONAL ACTIVITIES

Стаття присвячена дослідженню теоретичних аспектів підвищення ефективності операційної діяльності підприємств. Авторами проаналізовано різні аспекти поняття «операційна діяльність підприємства». Визначено, що ефект вимірюється ефективністю використання ресурсів будь-якого типу: трудових, матеріальних, фінансових, ресурсних, часових, технологічних та інших в залежності від сфери діяльності підприємства та способу виробництва. Обґрунтовано, що «ефективність операційної діяльності» – це певний позитивний результат основної діяльності підприємства, який задовольняє потреби усіх сторін, задіяних у процесі, дозволяє зекономити ресурси при одночасному збереженні якості кінцевого продукту діяльності, приносить прибуток та/або сприяє досягненню інших цілей, поставлених перед собою тим чи іншим суб'єктом господарювання. Ефективність операційної діяльності підприємства залежить від багатьох чинників та умов. Здійснена класифікація видів ефективності операційної діяльності підприємства за рівнем об'єкту господарювання, наслідками (видами) отриманих результатів, рівнем об'єкту господарювання, наслідками (видами) отриманих результатів, ступенем охоплення ресурсів (або матеріально-технічним заповненням), видом витрачання ресурсів або витрат, функціональною сферою прояву, основними бізнес-процесами, стейкхолдерами. Основні стратегічні цілі операційної діяльності підприємства формуються на рівні стратегічного планування, будується стратегічна карта та визначається система ключових збалансованих показників. У дослідженні підкреслена важливість комплексного підходу до оцінки витрат, скорочення операційного циклу, технологічної модернізації виробництва та необхідність планування операційної діяльності підприємства. Авторами відзначена важливість збалансованого підходу щодо скорочення тривалості операційного циклу, комплексного підходу до оцінки витрат, необхідність технологічної модернізації виробництва та обов'язковість планування операційної діяльності підприємства.

Ключові слова: операційна діяльність, ефективність, операційна ефективність, підприємство, наукові підходи, сутність, невизначеність, конфлікт.

The article is devoted to the study of theoretical aspects of increasing the efficiency of the operational activity of enterprises. The authors analyzed various aspects of the concept of "operational activity of the enterprise". It was determined that the effect is measured by the efficiency of the use of resources of any type: labor, material, financial, resource, time, technological and others, depending on the field of activity of the enterprise and the method of production. It is substantiated that "efficiency of operational activity" is a certain positive result of the main activity of the enterprise, which satisfies the needs of all parties involved in the process, allows saving resources while simultaneously preserving the quality of the final product of the activity, brings profit and/or contributes to the achievement of other goals set for by one or another business entity. The efficiency of the company's operational activity depends on many factors and conditions. The classification of the types of efficiency of the operational activity of the enterprise by the level of the business object, the consequences (types) of the obtained results, the level of the economic object, the consequences (types) of the obtained results, the degree of coverage of resources (or material and technical filling), the type of consumption of resources or expenses was carried out, functional area of manifestation, main business processes, stakeholders. The main strategic goals of the enterprise's operational activity are formed at the level of strategic planning, a strategic map is built and a system of key balanced indicators is determined. The study emphasizes the importance of a comprehensive approach to cost estimation, reduction of the operational cycle,

technological modernization of production and the need for planning the enterprise's operational activities. The authors noted the importance of a balanced approach to reducing the duration of the operating cycle, a comprehensive approach to cost estimation, the need for technological modernization of production and the necessity of planning the company's operational activities.

Keywords: operational activity, efficiency, operational efficiency, enterprise, scientific approaches, essence, uncertainty, conflict.

Постановка проблеми. Кожне підприємство функціонує заради ефективної роботи, результатом якої є отримання прибутків. Аналіз операційної діяльності підприємства через ряд економічних показників є невід'ємною складовою його життєдіяльності, оскільки допомагає зрозуміти на якому етапі свого розвитку воно знаходиться та дозволяє своєчасно скоригувати напрям роботи, методи управління, плани та стратегію розвитку, виявити резерви підвищення продуктивності, ефективності діяльності підприємства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ефективності як економічної категорії турбувала науковців з давніх часів. Так, дослідженню цього питання присвятили свій час такі видатні зарубіжні економісти як Кене Ф., Петі В., Рікардо Д., Сміт А., Парето В., Шумпетер Й. Серед вітчизняних авторів, які займалися дослідженням питання сутності та видів ефективності варто згадати наступних: Хачатуров Т., Шеремет А., Мочерний С., Сурмін Ю., Андрійчук В., Олексюк О., Ковальов А., Кочалос М., Погребняк А., Болотін Б. та багато інших.

Проблематикою питання ефективності операційної діяльності підприємства займався ряд зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких варто згадати наступних: Капінос Г., Бабій І., Нілі Е., Миронов О., Белінський П., Саричев Д., Никифорчин М., Архіпов Н. та ін. Однак шляхи підвищення ефективності операційної діяльності досі не висвітлені дослідниками в повному обсязі, тому актуальність даної теми зберігається.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів підвищення ефективності операційної діяльності підприємств.

Виклад основних результатів. Більшість фахівців у галузі економіки, вивчаючи проблему ефективності, виділяють два поняття: економічний ефект та економічна ефективність. Під економічним ефектом розуміють корисний результат економічної діяльності. Економічна ефективність – це категорія, що оцінюється співвідношенням отриманого ефекту та всієї суми витрат (затрат) суб'єкта господарювання. Зважаючи на важливість даної категорії, спробуємо визначити її сутність, розглянемо точки зору економістів на розуміння цього поняття та його значимість для підприємства. Нижче у табл. 1 наведено деякі визначення даного економічного поняття за різними авторами.

Таким чином, із таблиці 1 видно, що більшість авторів додержуються витратного підходу до визначення економічної ефективності, відповідно до якого «ефективність» – це співвідношення ефекту до певного виду витрат, тобто це надлишок вартості над витратами виробництва, які в свою чергу включають: затрати на виробництво і збут продукції. Також в економіці існує ресурсний підхід до визначення категорії економічної ефективності. Тобто ефект вимірюється ефективністю використання ресурсів будь-якого типу: трудових, матеріальних, фінансових, ресурсних, часових, технологічних та інших в залежності від сфери діяльності підприємства та способу виробництва. В умовах капі-

Таблиця 1

Точки зору економістів на поняття «ефективність»

Автор	Визначення економічної ефективності	Визначення економічного ефекту
Великий тлумачний словник української мови	Ефективність – характеристика якого-небудь об'єкта (пристрою, процесу, заходу, виду діяльності), що відображає його суспільну користь, продуктивність та інші позитивні якості	Ефект – результат, наслідок яких-небудь причин, сил, дій, заходів
Петті В., Кене Ф.	Ефективність – результативність управління стосовно дій суб'єкта управління – уряду держави	Ефект – корисний результат управлінської діяльності
Рікардо Д.	Ефективність – економічна категорія, яка визначає співвідношення результату до визначеного виду витрат	Ефект – перевищення результату над витратами
Емерсон Г.	Ефективність – основна мета управління, яка визначає зв'язок з функціональністю підприємства	Ефект – досягнення мети
Хачатуров Т.	Ефективність – відношення економічного або соціального ефекту до потрібних для його досягнення витрат	Ефект – перевищення результату над витратами
Шеремет О.	Ефективність – одна з найскладніших категорій економічної науки. Вона виступає основою побудови кількісних критеріїв цінності прийнятих рішень, використовується для формування матеріально-структурної, функціональної і системної характеристик господарської діяльності	Економічний ефект – корисний результат економічної діяльності
Ковальов А.	Економічна ефективність являє собою відношення економічного ефекту до капітальних вкладень	Економічний ефект – це абсолютна економія в вигляді зниження собівартості або приросту прибутку, яку отримують від впровадження певного виду конструкції машини за певний період
Орлов П.	Ефективність може бути як співвідношення результату і витрат, так і співвідношення витрат і результатів діяльності	Ефект є абсолютним перевищенням результатів над витратами

Джерело: складено автором на основі [2–8]

талістичного способу виробництва узагальнюючим показником економічної ефективності є норма прибутку, а також продуктивність і фондомісткість праці, фондовіддача і фондомісткість продукції, матеріаловіддача і матеріаломісткість продукції, економічна ефективність капітальних вкладень, нової техніки, енергомісткість продукції тощо [6].

Аналіз економічної літератури свідчить про те, що єдиного визначення поняття «операційна діяльність підприємства» не існує. Це пояснюється неоднозначністю та багатоманітністю специфічної галузі, до якої відноситься дана категорія. Так, одні фахівці вважають операційну діяльність виробничо-збутовою складовою функціонування суб'єкта господарювання. Але даний підхід є доволі обмеженим, оскільки далеко не всі підприємства, які отримують прибуток від операційної діяльності є виробничими або торговими. Інші спеціалісти мають більш широкий погляд на це явище, розглядаючи операційну діяльність як соціально-економічну складову життєдіяльності підприємства. Однак, якщо звести всі твердження до єдиної думки, то можемо сказати, що операційна діяльність підприємства – це основний вид діяльності підприємства, який приносить суб'єкту господарювання найбільшу частку прибутку, окрім фінансової та інвестиційної діяльності.

Проаналізувавши праці [3–8], можемо сказати, що «ефективність операційної діяльності» – це певний позитивний результат основної діяльності підприємства, який задовольняє потреби усіх сторін, задіяних у процесі, дозволяє зекономити ресурси при одночасному збереженні якості кінцевого продукту діяльності, приносить прибуток та/або сприяє досягненню інших цілей, поставлених перед собою тим чи іншим суб'єктом господарювання. Водночас, ефективність операційної діяльності – це і є саме та мета, яку так чи інакше ставить перед собою кожне підприємство. Як свого часу висловився американський економіст Портер М., професор кафедри ділового адміністрування Гарвардської школи бізнесу: «Операційна ефективність – це ведення бізнесу краще, ніж це роблять ваші конкуренти» [5]. Він запропонував якісно новий погляд щодо ефективності операційної діяльності. Так, він наголошував на тому, що перевага одного підприємства над іншим полягає у впровадженні видів діяльності, відмінних від конкурентів та у виконанні аналогічних видів діяльності краще, ніж конкуренти [5]. Погоджуючись з науковцем, можна зазначити, що конкурентоспроможність компанії свідчить про ефективне планування, управління та діяльність підприємства.

Ефективність операційної діяльності підприємства залежить від багатьох чинників та умов серед яких варто виділити наступні:

- сфера діяльності (промисловість, будівництво, фінансова діяльність, торгівля тощо);
- місце розташування підприємства (відносно джерел сировини та споживачів/замовників, наявність транспортних шляхів та інтенсивність їх завантаження (потоків));
- спеціалізація підприємства та його асортиментної політики;
- якість його продукції та виконуваних робіт;
- рівень витрат підприємства та система управління запасами;
- бренд підприємства (імідж, репутація) [3].

Зважаючи на багатогранність і неоднозначність категорії «ефективність операційної діяльності» можна виділити кілька напрямків оцінки даного поняття, та, відповідно, систематизувати його за певними класифікаційними ознаками (табл. 2).

З таблиці видно, що класифікація видів ефективності операційної діяльності підприємства є доволі широкою і залежить від багатьох чинників. Тому, щоб говорити про ефективність діяльності того чи іншого підприємства, необхідний комплексний та індивідуальний підхід, який дослідить дане питання з різних сторін.

Не існує єдиної думки, щодо способу підвищення ефективності операційної діяльності. Основною проблемою в процесі пошуку можливих напрямків оптимізації процесу функціонування операційної системи підприємства є складність її структури та компонентного наповнення, що створює складнощі у формалізації та оптимізації основних процесів без одночасної втрати характерних ознак і взаємозв'язків, які забезпечують нормальний режим функціонування підприємства [1; 4; 11].

На цьому етапі дослідження розглянемо точки зору провідних науковців у даній галузі та ознайомимося із запропонованими ними рекомендаціями відносно шляхів покращення результатів операційної діяльності підприємства.

Резюмуючи дослідження науковців, до детермінант удосконалення операційної діяльності підприємства можна віднести наступні:

- підвищення рівня кваліфікації персоналу;
- застосування сучасних методів управління;
- збільшення інвестицій у інновації;
- підвищення ефективності використання основних фондів;
- забезпечення підприємства сучасним, продуктивним, енергозберігаючим обладнанням;
- розробка ефективної системи комунікації між працівниками та менеджерами, між керівниками, між підрозділами підприємства тощо;
- впровадження успішної маркетингової діяльності, яка створює передумови для успішної реалізації на ринку товарів, робіт, послуг [4].

Якщо говорити про головні аспекти підвищення операційної ефективності підприємства, то Саричев Д. виділяє наступні три: організаційний, техніко-технологічний і ресурсний.

В процесі організаційних заходів відбувається пошук можливих напрямків збільшення продуктивності основних процесів на підприємстві. Основною метою даного дослідження є виявлення низькоефективних операційних процесів, їх вилучення, оптимізація та модифікація. Подібний аналіз дозволяє підприємству виявити власний прихований потенціал. Наприклад, такі два заходи, як збільшення продуктивності праці за рахунок скорочення операційного циклу і зменшення операційних та адміністративних витрат в своїй сукупності можуть створити сприятливі умови для підвищення ефективності операційної діяльності окремого підприємства [2].

Так, Архіпов Н. вважає скорочення операційного циклу одним із перших заходів підвищення ефективності основної діяльності господарюючого суб'єкту. Він пропонує підходити до вирішення проблеми тривалості операційного циклу поетапно. Загалом, Архіпов Н. у своєму дослідженні виділяє 5 етапів в реалізації напрямків скорочення тривалості операційного циклу:

Таблиця 2

Класифікація видів ефективності операційної діяльності підприємства

Класифікаційна ознака	Види ефективності операційної діяльності	Переваги використання
За рівнем об'єкту господарювання	– ефективність підприємства (об'єднання) – ефективність структурного підрозділу – ефективність виробництва окремого виду продукції	Надає можливість оцінювати та порівнювати ефективність окремих напрямів роботи та підрозділів підприємства. Корисна при прийнятті управлінських рішень
За наслідками (видами) отриманих результатів	– соціально-економічна – комерційна – еколого-економічна	Дозволяє оцінювати не лише фінансово-економічні результати роботи, а й соціальні та екологічні аспекти діяльності
За ступенем охоплення ресурсів (або матеріально-технічним заповненням)	– ефективність використання основних засобів – ефективність використання оборотних активів – ефективність використання нематеріальних активів – ефективність використання трудових ресурсів	Дозволяє оцінити ефективність в розрізі основних ресурсних груп, що може сприяти оптимізації їх структури
За стейкхолдерами	– ефективність для власників бізнесу – ефективність для персоналу – ефективність для постачальників – ефективність для покупців (споживачів) – ефективність для кредиторів – ефективність для держави	Дозволяє дослідити залежність між процесами, що відбуваються на підприємстві, та інтересами окремих стейкхолдерів, що також сприяє оптимізації діяльності
За видом витрачання ресурсів або витрат	– ресурсна ефективність – витратна ефективність	Дозволяє зосередитись на проблемний статтях та елементах витрат для вирішення питань їх оптимізації
За функціональною сферою прояву	– економічна – соціальна – психологічна – організаційна – технологічна – правова – екологічна	Охоплює як ключові, так і не ключові аспекти діяльності підприємства
За основними бізнес-процесами	– ефективність дослідження ринку – ефективність забезпечення ресурсами – ефективність виробництва (основного, допоміжного, обслуговуючого) – ефективність транспортування – ефективність зберігання продукції – ефективність реалізації продукції	Дозволяє дослідити «слабкі місця» окремих бізнес-процесів та їх вплив на загальну ефективність діяльності

Джерело: складено на основі [2; 3; 8; 11]

1) ідентифікація основних факторів, що визначають період обороту запасів та період обороту дебіторської заборгованості;

2) вибір відповідних методів скорочення тривалості операційного циклу (пошук резервів покращення ситуації);

3) оцінка скорочення тривалості операційного циклу після застосування раніше виявлених факторів та резервів;

4) оцінювання додаткових витрат, пов'язаних з реалізацією обраних методів скорочення тривалості операційного циклу;

5) оцінювання додаткового ефекту від скорочення тривалості операційного циклу (додаткового операційного прибутку) [1].

Тобто, оцінку операційної ефективності слід проводити з певною періодичністю, аби своєчасно виявляти недосконалість управлінських рішень та скоригувати їх відповідно до поставленої мети.

Також Саричев Д. зазначає, що «організаційний напрям підвищення ефективності операційної діяльності передбачає аналіз усіх аспектів ефективності організації основної діяльності як на рівні робочого місця окремого робітника чи спеціаліста, так і на рівні підприємства в цілому» [10]. Він пропонує звернути увагу

на можливість реорганізації виробництва у напрямку масового, великосерійного випуску продукції, якщо це є доцільним для діяльності конкретного підприємства.

Варто зазначити, що важливу роль в операційному менеджменті підприємства є аналіз витрат і пошук їх скорочення. Так, скорочення операційного циклу та впровадження нових методів виробництва може дозволити скоротити операційні витрати, але на даному етапі слід враховувати всі можливі види витрат, які виникають на всіх рівнях виробництва та реалізації продукту.

В процесі техніко-технологічного напрямку підвищення ефективності операційної діяльності Саричев Д. звертає увагу на необхідність своєчасного оновлення та модернізації виробничих потужностей підприємства у відповідності до сучасних технічних вимог. Для вітчизняних підприємств найактуальнішим є саме цей напрям, оскільки проблема застарілості основних фондів є загальною для українських господарств. Дана проблема є комплексною і має дві складові: матеріальну і нематеріальну. В межах першої необхідно проводити переоснащення технічної бази підприємства (основних виробничих фондів). Друга має вирішувати основні організаційно-правові проблеми. Подолання технічного і технологічного відставання вимагає не

лише застосування новітніх технологій та закупівлі продуктивнішого обладнання, але й організації складних відносин – так званої «корпоративної культури». Ця культура повинна відповідати сталю роботі найбільш прогресивних компаній, які мають великий досвід роботи на ринку. Впровадження даних заходів рекомендовано здійснювати на підставі комплексного бенчмаркінгу [2].

Ресурсний напрямок покращення операційного менеджменту передбачає реалізацію низки заходів, спрямованих на підвищення ефективності наявних ресурсів підприємства – матеріально-технічної бази та трудових ресурсів. В якості прикладу подібного комплексу заходів Саричев Д. пропонує наступні: «розглянути ефективність використання оборотних фондів, для яких найважливішим показником є швидкість їх обороту, а отже, слід проаналізувати чинники її збільшення, зокрема такі: зменшення обсягів незавершеного виробництва; удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення з метою оптимізації виробничих запасів; прискорення реалізації готової продукції (активізація маркетингової діяльності); зменшення обсягів дебіторської заборгованості тощо. За таких умов підприємство отримує можливість для відносної економії оборотних коштів, вивільнену частку яких можливо інвестувати та отримувати додаткові грошові надходження та інші явні та неявні вигоди за операційним періодом» [2].

Важливою складовою процесу ресурсного аспекту підвищення ефективності операційної діяльності підприємства виступає раціональне застосування матеріальних ресурсів у виробництві, яке включає в себе реалізацію ряду заходів, таких як: встановлення норми витрат сировини і матеріалів; виявлення причин втрат і нерационального використання ресурсів підприємства; запровадження стимулювання працівників за економію енергії, сировини та матеріалів; розробка технологій для застосування вторинної сировини у виробництві;

використання новітніх високотехнологічних матеріалів у виробничому процесі [1].

Таким чином основні стратегічні цілі операційної діяльності підприємства формуються на рівні стратегічного планування, будується стратегічна карта та визначається система ключових збалансованих показників. У процесі поточного планування складається план доходів і витрат операційної діяльності на рік (з розбивкою по кварталах). В разі невідповідності поточного стану речей запланованому та у разі зміни стратегічних планів робиться коригування даних планів. В межах оперативного плану закладаються бюджети окремих виробничих процесів, існуючі бюджети редагуються під реальні умови.

Висновки. Систематизація існуючих методологічних аспектів оцінки ефективності операційної діяльності підприємства показала, що на наданий момент існує 4 основні підходи: ресурсний, витратний, ресурсно-витратний та цільовий. Однак, подальше дослідження дозволило зробити висновок, що на сьогоднішній день не існує уніфікованого алгоритму оцінки ефективності операційної діяльності підприємства. Це дає змогу кожному суб'єкту господарювання обирати для себе власні критерії оцінки, зважаючи на специфіку галузі своєї діяльності та поставлену мету.

Якщо говорити про основні напрямки покращення операційної ефективності, то виділяють наступні: організаційний, техніко-технологічний та ресурсний. Зокрема в даному дослідженні підкреслена важливість комплексного підходу до оцінки витрат, скорочення операційного циклу, технологічної модернізації виробництва та необхідність планування операційної діяльності підприємства.

Авторами відзначена важливість збалансованого підходу щодо скорочення тривалості операційного циклу, комплексного підходу до оцінки витрат, необхідність технологічної модернізації виробництва та обов'язковість планування операційної діяльності підприємства.

Література:

1. Архіпов Н.М. Види ефективності операційної діяльності підприємства торгівлі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 18. Частина 1. С. 21–25.
2. Архіпов Н.М. Управління ефективністю операційної діяльності підприємства роздрібною торгівлі : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2019. 208 с.
3. Моршенко Т.С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Випуск 1 (01). С. 8.
4. Марченко В.М., Тульчинська С.О., Макалюк І.В. та ін. Основи підприємницької діяльності [Електронний ресурс] : підручник / за редакцією д.е.н., проф. Марченко В.М. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51563>
5. Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів. Київ : Наш Формат. 320 с.
6. Петрушка Т.О., Смельянов О.Ю., Курило О.Б. Підвищення ефективності господарської діяльності як чинник економічного розвитку підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/73.pdf
7. Погребняк А.Ю., Ліннік І.М. Методичні підходи щодо оцінки ефективності діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. № 19. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/44861/1/SPEP-19_p187-192.pdf
8. Погребняк А.Ю., Медведева А.Д. Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2018. № 21. С. 191–198.
9. Pohrebniak A., Petrashko L., Dovgopol N., Ovsyuchenko Y. & Berveno O. Functioning of Economic Systems in the Context of Their Potential Development in the Conditions of Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. No. 21(12). P. 309–315.
10. Саричев Д.О. Управління ефективністю операційної діяльності підприємства. *Стратегія економічного розвитку України* : зб. наук. пр. Київ : КНЕУ, 2012. № 30. С. 136–144.
11. Tulchynska S., Popelo O., Vovk O., Dergaliuk B., Kreidych I. & Tkachenko T. The resource supply of innovation and investment strategies of the microeconomic systems modernization in the conditions of digitalization. *Transactions on environment and development*. 2021. No. 17. P. 819–828.

References:

1. Arkhipov N.M. (2018) Types of operational efficiency of trade enterprises. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, vol. 18, part 1, pp. 21–25.
2. Arkhipov N.M. (2019) Management of the efficiency of the operational activity of a retail trade enterprise: dissertation ... candidate economy Sciences: 08.00.04. Kyiv, 208 p.
3. Morshchenok T.S. (2016) Review of approaches to determining the economic essence of the concept of "efficiency". *Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy*, vol. 1 (01), p. 8.
4. Marchenko V.M., Tulchynska S.O., Makaliuk I.V. etc. (2022) Basics of entrepreneurial activity [Electronic resource]: textbook / edited by Doctor of Economics, prof. Marchenko V.M. Kyiv: KPI named after Igor Sikorskyi, 516 p. Available at: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51563>
5. Porter M. *Competitive strategy. Techniques of industry and competitor analysis*. Kyiv: Nash Format, 320 p.
6. Petrushka T.O., Yemelyanov O.Yu., Kurylo O.B. (2020) Increasing the efficiency of economic activity as a factor in the economic development of enterprises. *Efficient economy*, no. 12. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/73.pdf
7. Pogrebnyak A.Yu., Linnik I.M. Methodical approaches to the evaluation of the efficiency of the enterprise. *Modern problems of economy and entrepreneurship*, no. 19. Available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/44861/1/SPEP-19_p187-192.pdf
8. Pogrebnyak A.Yu., Medvedeva A.D. (2018) Directions for improving the efficiency of the enterprise. *Modern problems of economy and entrepreneurship*, no. 21, pp. 191–198.
9. Pohrebniak A., Petrashko L., Dovgopol N., Ovsichenko Y. & Berveno O. (2021) Functioning of Economic Systems in the Context of Their Potential Development in the Conditions of Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, no. 21(12), pp. 309–315.
10. Sarychev D.O. (2012) Management of the efficiency of the company's operational activities. *Strategy of the economic development of Ukraine: coll. of science pr*. Kyiv: KNEU, no. 30, pp. 136–144.
11. Tulchynska S., Popelo O., Vovk O., Dergaliuk B., Kreidych I. & Tkachenko T. (2021) The resource supply of innovation and investment strategies of the microeconomic systems modernization in the conditions of digitalization. *Transactions on environment and development*, no. 17, pp. 819–828.